

تربیت ولایی فرزندان

حجت الاسلام والمسلمین جواد محدثی*

اشاره

یکی از مباحث مهم و اساسی، موضوع تربیت فرزندان بر اساس آموزه‌های انسان‌ساز اهل بیت علیهم‌السلام است. بدیهی است جامعه‌ای که فرزندانش بر مبنای تربیت ولایی رشد و کمال یابند، راه رستگاری را خواهد پیمود. برای این منظور، بایسته است به راه‌ها و روش‌هایی تمسک جست که ضمن معرفی شخصیت و منزلت اهل بیت علیهم‌السلام، فضایل آن بزرگواران را نیز به خوبی تبیین نماید و ایشان را بهترین الگوی انسانیت در نظر آورد و به نزدیکی بیشتر و عمیق‌تر به خاندان اهل بیت علیهم‌السلام بینجامد. این نوشتار می‌کوشد مباحثی چند را در این باره ارائه نماید.

چند نکته مقدماتی

اول: فرزندان، نقش‌پذیرند. نقش‌پذیری کودکان و فرزندان، از همان دوران که نونهال و خردسال‌اند و حتی پیش از آن، آغاز می‌شود. آنچه به صورت القائات به آنان داده می‌شود، می‌پذیرند و بر همان اساس، شاکله و شخصیت آنان شکل می‌گیرد. این نکته، مسئولیت والدین را در قبال فرزندان، حساس و سنگین می‌سازد.

دوم: محبت و عشق، یکی از قوی‌ترین عامل‌ها در کشاندن انسان به سمت و سوی خاص است. قهرمانان از آن جهت که الگوهای دوست‌داشتنی برای افراداند، بر افکار، رفتار، فرهنگ و روحیات آنان اثر می‌گذارند. در بسیاری از انسان‌ها، چه خردسال و چه بزرگسال، علاقه و محبت، بیش از عقل و ادراک، انگیزه‌آفرین است. از این رو، در مسائل تربیتی نباید از این عامل اثرگذار غافل بود. محبت است که به اطاعت می‌کشاند و دوستی است که به هم‌رنگی و همراهی می‌رساند.

* نویسنده و محقق.

سوم: محبت هر کس در دل انسان باشد، خصلت‌ها و عمل‌های محبوب و معشوق، در روح و رفتار دوست‌دار و عاشق ظهور و بروز پیدا می‌کند. محبوب‌های خوب و پاک، محب را به وادی پاک و خوب می‌کشاند و محبوب‌های بد و فاسد، بدی و فساد را در دوست‌دار خود ایجاد و تقویت می‌کنند. به‌جا است که در ایجاد محبت در فرزندان، این گرایش را به سوی «علاقه به پاکان و نیکان» سوق دهیم؛ «الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ».^۱

چهارم: بر اساس نکات یادشده، ایجاد محبت اهل بیت علیهم‌السلام در دل کودکان و فرزندان، به عنوان یک «روش تربیتی» مورد نظر پیشوایان دینی بوده است، چرا که علاقه به این خاندان، فرد را به راه آنان می‌کشاند و تا حد زیادی از کشیده شدن به بیراهه‌ها و مفسدات اخلاقی و جریان‌های انحرافی بازمی‌دارد. قرآن کریم هم اجر رسالت پیامبر را «مُودَتِ ذِي الْقُرْبَى» دانسته است: «قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى».^۲ و در آیه دیگر، نتیجه این مودت را به خود مردم بر می‌گرداند؛ چون در واقع، دوست‌داران اهل بیت‌اند که از این مودت بهره می‌برند، نه خود اهل بیت علیهم‌السلام: «قُلْتُ مَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ فَهُوَ لَكُمْ».^۳

پنجم: تربیت فرزندان بر اساس محبت اهل بیت علیهم‌السلام، توصیه و رهنمود پیشوایان دین است. رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله می‌فرماید: «أَدَّبُوا أَوْلَادَكُمْ عَلَى حُبِّي وَحُبِّ أَهْلِ بَيْتِي وَالْقُرْآنِ»^۴ فرزندان خود را بر محبت من و دوستی اهل بیت من و قرآن، تربیت کنید. این، همان تربیت ولایی فرزندان است که موضوع این نوشته است. امام صادق علیه‌السلام نیز می‌فرماید: «رَحِمَ اللَّهُ عَبْدًا حَبَبْنَا إِلَى النَّاسِ»^۵ رحمت خداوند بر بنده‌ای که ما را در نظر مردم، محبوب سازد.»

ششم: محبت اهل بیت علیهم‌السلام و مودت نسبت به آنان، یکی از وظایف ما و از جمله حقوق واجب الهی بر عهده ما می‌باشد. از این رو، تربیت ولایی فرزندان، گامی در

۱. مجلسی، محمدباقر، بحار الأنوار، بیروت: دار احیاء التراث العربی، ۱۴۰۳ق، ج ۱۷، ص ۱۳.

۲. سوره شوری، آیه ۲۳.

۳. سوره سبأ، آیه ۴۷.

۴. مرعشی، قاضی نور الله، احقاق الحق، قم: مکتبه آیت‌الله مرعشی نجفی، ج ۱۸، ص ۴۹۸.

۵. مجلسی، محمدباقر، بحار الأنوار، پیشین، ج ۷۰، ص ۳۴۸.

جهت ادای این حق و فریضه است. در روایات، حقوق چندی از اهل بیت علیهم‌السلام نسبت به پیروان یاد شده است، مانند حق: معرفت، محبت و مودت، اطاعت، مقدم داشتن آنان، زیارت و حق ادای خمس.^۱ امام علی علیه‌السلام در توصیه به حق محبت می‌فرماید: «عَلَيْكُمْ بِحُبِّ آلِ نَبِيِّكُمْ فَإِنَّهُ حَقُّ اللَّهِ عَلَيْكُمْ»^۲ بر شما باد محبت خاندان پیامبرتان، که این، حق خدا بر شما است.»

در زیارت جامعه کبیره هم می‌خوانیم: «تُقْبَلُ الطَّاعَةُ الْمُفْتَرَضَةُ وَ لَكُمْ الْمَوَدَّةُ الْوَاجِبَةُ. به موالات شما طاعت واجب شده پذیرفته می‌گردد، و برای شماست مودت واجب.» پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم به ابن عباس در ضمن حدیثی فرمود: «إِنَّ حُبَّهُمْ فَرَضٌ مِّنْ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ لِلْعِبَادِ»^۳ محبت این خاندان، از سوی خداوند بر بندگان واجب است.»

هفتم: مقصود از تربیت ولایی فرزندان، آن است که:

هم فرزندان را با محبت اهل بیت بار آوریم،
هم از شیوه‌های تربیتی که اهل بیت داشته یا فرموده‌اند، بهره بگیریم،
هم معرفت این خاندان را در ابعاد مختلف به فرزندان خویش بیاموزیم،
هم فرزندان را به گونه‌ای تربیت کنیم که پیرو و رهپوی راستین این خاندان باشند،
هم آنان را با سخنان و مکتب و فرهنگ اهل بیت و سبک زندگی آنان آشنا سازیم.
اکنون پس از این هفت نکته مقدماتی، به بیان برخی از شیوه‌هایی می‌پردازیم که هدف یادشده را تا حدی تأمین می‌کند.

راه‌ها و روش‌ها

برای اینکه فرزندان ما دوست‌دار خاندان رسالت باشند و با محبت اهل بیت علیهم‌السلام تربیت شوند، شیوه‌های ذیل مفید است:

۱. در این زمینه، رک: محمدی ری‌شهری، محمد، «اهل‌البيت في الكتاب والسنة»، فصل هشتم با عنوان «حقوق اهل‌بيت»، بی‌نا.
۲. تمیمی آمدی، عبدالواحد، تصنیف غرر الحکم و درر الکلم، تحقیق و تصحیح مصطفی درایتی، قم: دفتر تبلیغات، ۱۳۶۶ش، ص ۱۱۷.
۳. قندوزی، سلیمان بن ابراهیم، ینایع المودّة، بی‌نا، بی‌تا، ج ۲، ص ۲۹۲.

۱. معرفی اهل بیت علیهم‌السلام

از آنجا که دوست‌دار شدن، در پی شناخت به دست می‌آید (الْحُبُّ فَرْعُ الْمَعْرِفَةِ؛ محبت، فرع و شاخه شناخت است^۱)، باید چهره دوست‌داشتنی و تاریخ زندگانی و سیره والای اهل بیت علیهم‌السلام را برای فرزندان بیان کرد، تا محبت این خاندان در دل‌شان ایجاد شود. بسیاری از کسان هستند که در ابتدا نسبت به آنان حالت عادی داریم، ولی وقتی زندگانی‌شان را می‌خوانیم و با جلوه‌هایی از شخصیت‌شان آشنا می‌شویم، محبت آنان بر دل‌مان می‌نشیند. فرزندان ما معمولاً شناختی از خاندان پیامبر ندارند.

متأسفانه، اطلاع‌شان از بسیاری از هنرپیشه‌ها، ورزشکاران یا مجریان برنامه‌های تلویزیونی، خیلی بیشتر از شناختی است که از اهل بیت دارند. از این رو، موظفیم که با استفاده از روش‌های مختلف، بر شناخت آنان نسبت به اوصاف و ویژگی‌های اهل بیت علیهم‌السلام بیفزاییم، تا در نتیجه این شناخت، دوست‌دار و شیفته پیشوایان دین شوند.

۲. بیان فضیلت محبت اهل بیت علیهم‌السلام

به طور طبیعی، وقتی از ارزش و فضیلت و ثواب عمل، نماز، روزه یا ذکر سخن می‌گوییم، در شنونده گرایش به انجام آن کار ایجاد می‌شود. از این رو، بیان فضیلت و آثار و برکات این خاندان، در ایجاد محبت بسیار مؤثر است. در روایت فراوانی، این ثواب‌ها و فضیلت‌ها مطرح شده است. پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم می‌فرماید:

«حُبِّي وَ حُبِّ أَهْلِ بَيْتِي نَافِعٌ فِي سَبْعَةِ مَوَاطِنَ أَهْوَالُهُنَّ عَظِيمَةٌ عِنْدَ الْوَفَاةِ وَ فِي الْقَبْرِ وَ عِنْدَ النَّشُورِ وَ عِنْدَ الْكِتَابِ وَ عِنْدَ الْحِسَابِ وَ عِنْدَ الْمِيزَانِ وَ عِنْدَ الصَّرَاطِ؛^۲ محبت من و محبت اهل بیتم، در هفت جای بسیار هولناک خطیر، سود می‌بخشد: هنگام جان دادن، در قبر، هنگام برخاستن از قبر برای قیامت، زمان تحویل نامه اعمال، هنگام حساب‌رسی عمل‌ها، وقت سنجش اعمال و زمان عبور از صراط.»

امام علی علیه‌السلام در این باره فرمود: «مَنْ أَحَبَّنَا كَانَ مَعَنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ؛^۳ هر کس ما را دوست بدارد، روز قیامت با ما خواهد بود.»

۱. مجلسی، محمدباقر، بحار الأنوار، پیشین، ج ۶۷، ص ۲۲.

۲. محمدی ری‌شهری، محمد، میزان الحکمه، دار الحدیث، ح ۳۲۰۲.

۳. مجلسی، محمدباقر، بحار الأنوار، پیشین، ج ۳۷، ص ۱۷.

همچنانکه اشاره شد، روایات بی‌شماری در باره فضیلت دوستی پیامبر و خاندان او و نیز آثار دنیوی و اخروی آن وجود دارد.^۱ توجه به آثار و برکات این محبت، بر گرایش به این خاندان می‌افزاید و در اثر این محبت، فرزندان ما در مسیر اهل بیت و ولایت قرار می‌گیرند و آنان را به فضایل نزدیک کرده و از رذایل دور می‌کند.

۳. اهل بیت علیهم‌السلام، بهترین الگو

از مسائل مهم در تربیت، داشتن الگو و معرفی آن است. در تأثیرپذیری انسان‌ها از الگو، به‌خصوص در سنین کودکی و جوانی، شکی نیست. کسانی که از راه فیلم، سریال و یا داستان، به عنوان قهرمان، الگو و یا شخصیت‌های محبوب مطرح می‌شوند و در قالب افرادی الهام‌بخش جلوه می‌کنند، بر رفتار مردم تأثیر می‌گذارند. جوانان ما از الگوهای مورد علاقه‌شان پیروی می‌کنند. این مسأله، هم می‌تواند یک «فرصت» باشد و هم «تهدید». پیامدهای پدیده «مدگرایی» و تقلید از چهره‌های محبوب ورزشی و هنری داخل یا خارج کشور، روشن‌تر از آن است که نیاز به توضیح باشد. حال اگر بتوانیم اهل بیت علیهم‌السلام را که با فضیلت‌ترین انسان‌ها و دوست‌داشتنی‌ترین افرادند، به عنوان «الگو» معرفی کنیم و کمالات و زیبایی‌های اخلاقی و سیره ایشان را برای فرزندان بازگوییم، به طوری که در حد الگو و سرمشق به آنان بنگرند، به یقین اثرپذیری تربیتی از گفتار و کردار ائمه علیهم‌السلام را در پی خواهد داشت؛ چون جوانان می‌کوشند خود را شبیه الگوی محبوب خویش قرار دهند.

بیان زندگی آنان، فضایل و معجزات و کرامات‌شان، شجاعت و سخاوت و اخلاق‌شان، ایثار و انفاق و عبادت‌شان، مردم‌دوستی و کمک به بینوایان، همه و همه اموری است که در ایجاد علاقه به این خاندان مؤثر است. همچنانکه بیان حالات عرفانی و سیر و سلوک بزرگان اخلاق، گرایش به این گونه امور را در افراد مستعد می‌افزاید، بیان کمالات اهل بیت علیهم‌السلام نیز سبب می‌شود تا به آنان به چشم سرمشق و الگو نگاه کنند و اثر بپذیرند. بسیاری از آنان که در دوره حیات ائمه، از آن بزرگواران پیروی کرده‌اند، به جهت این بوده که مجذوب شیوه‌های اخلاقی و رفتاری آنان بوده‌اند.

۱. میزان الحکمه، باب ۹۲ (واژه محبت، حب النبی وآله)؛ اهل البیت فی الکتاب والسنه، بخش هفتم (حب اهل بیت).

۴. برگزاری مراسم و شعائر

از نشانه‌های محبت، آن است که در شادی محبوب، شاد شویم و در غم او، غمگین. این حالت، پس از شناخت و همدلی و محبت پدید می‌آید. برپایی مراسم در ایام ولادت معصومین علیهم‌السلام، مناسبت‌های مربوط به اهل بیت علیهم‌السلام، یا حضور در مراسم عزاداری امام حسین علیه‌السلام و اهل بیت علیهم‌السلام، زمینه‌ساز پیدایش این علاقه می‌شود. می‌توان گفت که این دو مسأله (تکریم در سایه شناخت، و شناخت و محبت در پی تکریم و نکوداشت)، تأثیر متقابل بر یکدیگر دارند.

از این رو، آنچه به عنوان «تعظیم شعائر دینی» مطرح می‌شود، می‌تواند محبت‌آفرین باشد و فرزندان ما را با اهل بیت علیهم‌السلام آشنا کند و محبت‌شان را در دل‌ها پدید آورد. در حدیث آمده است که:

«شِيعَتُنَا خُلِقُوا مِنْ فَاضِلِ طِينِ تِنَّا، يَفْرَحُونَ بِفَرَحِنَا وَيَحْزَنُونَ لِحُزْنِنَا؛^۱ شیعیان ما، از اضافه سرشت و طینت ما آفریده شده‌اند؛ با شادمانی ما، شاد می‌شوند و با حزن و اندوه ما، غمگین می‌گردند.»

وقتی در خانواده‌های مسلمان، احترام و تکریم و یاد اهل بیت علیهم‌السلام وجود داشته باشد، در میلاد آنان جشن بگیرند و شاد باشند و در ایام سوگواری‌شان عزاداری کنند و مجالس سوگواری برپا کنند و خانه را سیاه پوش نمایند و یا در مجالس اهل بیت علیهم‌السلام شرکت کنند و فرزندان خود را هم شرکت دهند، این فضای خاص، در کشش روحی فرزندان به سوی اهل بیت علیهم‌السلام اثر می‌گذارد و موجب می‌شود که آنان ولایی و معنوی تربیت شوند. در خانه و خانواده یک شیعه، باید روز تولد یا وفات معصومین علیهم‌السلام با روزهای دیگر تفاوت داشته باشد.

رفتارهای دیگری از قبیل: نام بردن با احترام و تکریم از اهل بیت علیهم‌السلام، گذاشتن نام آنان بر فرزندان، نامگذاری برخی از اماکن و خیابان‌ها و مدرسه‌ها و مؤسسه‌ها به نام اهل بیت علیهم‌السلام، برپایی هیئت‌ها و تشکل‌های مذهبی با پرچم و نام این خاندان، جایزه دادن به فرزندان به جهت نوشتن مقاله و سرودن شعر و کشیدن نقاشی مرتبط با اهل بیت علیهم‌السلام،

۱. تمیمی آمدی، عبدالواحد، تصنیف، غرر الحکم، پیشین، ج ۲، ص ۵۴۹.

همه و همه در ایجاد مهر و محبت به این خاندان بزرگ مؤثر است. مهم آن است که عظمت و شخصیت دوست‌داشتنی اهل بیت علیهم‌السلام فرزندان را جذب کند، تا در پی این جاذبه، گرایش معنوی و تربیتی هم پیدا کنند. ایجاد این جاذبه، هم با گفتن و مطرح کردن شفاهی ممکن است، هم با در اختیار گذاشتن کتاب‌ها و مجلات و نرم‌افزارهای مرتبط.

۵. تشریف به زیارت

رفتن به دیدار هر شخصیتی، سبب معرفت و محبت می‌شود. اکنون که از دیدار امامان محرومیم، زیارت قبور مطهرشان به عنوان یک برنامه تربیتی و سازنده باید مورد توجه قرار گیرد. پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم فرموده است: «الزَّيَارَةُ تُثَبِّتُ الْمَوَدَّةَ»^۱ زیارت و دیدار، محبت‌آور است.»

فضای روحی و معنوی حاکم بر زیارتگاه‌های معصومین علیهم‌السلام و حرم‌های مطهر، زمینه‌ساز تربیت ولایی فرزندان است. هیچ‌کس منکر نیست که تشریف به حرم‌ها و انجام زیارت، کم یا زیاد، کوتاه‌مدت یا درازمدت، در زائران اثر معنوی بر جای می‌گذارد. بنابراین، از جمله برنامه‌های والدین و مربیان برای فرزندان و شاگردان، می‌تواند «زیارت‌های حرم معصومین علیهم‌السلام» باشد. والدین به صورت زیارت خانوادگی، و مربیان آموزشگاه‌ها و مدارس به عنوان «اردوهای زیارتی»، می‌توانند فرزندان را از فضای معنوی و ولایی حرم‌ها و زیارتگاه‌ها بهره‌مند سازند. بسیار اتفاق افتاده است که زیارت، زمینه توبه و اصلاح شده و یا عشق و علاقه به نماز و برنامه‌های مذهبی را در دل افراد بی‌تفاوت پدید آورده است و یا انگیزه برای مطالعه و شناخت در باره شخصیت امامان و کسب معرفت نسبت به آنان و مقام‌شان را ایجاد کرده است. پس می‌توان از این فضاها برای تأثیرگذاری تربیتی بهره گرفت.

زیارت، چون یادآور زندگی و شخصیت ائمه و اهل بیت علیهم‌السلام است، به عنوان یک تکلیف و برنامه مهم شیعی به شمار می‌رود. حضرت رضا علیه‌السلام فرمود:

۱. مجلسی، محمدباقر، بحار الأنوار، پیشین، ج ۷۱، ص ۳۵۵.

«إِنَّ لِكُلِّ إِمَامٍ عَهْدًا فِي عُنُقِ أَوْلِيَائِهِ وَ شِيعَتِهِ وَ إِنَّ مِنْ تَمَامِ الْوَفَاءِ بِالْعَهْدِ زِيَارَةَ قُبُورِهِمْ؛^۱ هر امامی، عهد و پیمانی بر گردن دوست‌داران و شیعیانش دارد. از نشانه‌های وفاداری کامل به این عهد و پیمان، زیارت قبور آنان است.»^۲

۶. آشنایی با تعالیم و سخنان اهل بیت علیهم‌السلام

ترویج احادیث ائمه علیهم‌السلام و آشنا ساختن فرزندان با سخنان ارزشمند اهل بیت علیهم‌السلام که در بردارنده غنی‌ترین و سودمندترین رهنمودها است، سبب گرایش و بهره‌گیری از پیشوایان دین و تربیت شدن با معیارها و توصیه‌های آنان می‌شود. خوشبختانه، کتاب‌های ساده و کوچک به نام «چهل حدیث» در موضوعات مختلف، از ناشران گوناگون منتشر شده و می‌شود. تهیه و توزیع این گونه جزوات، تشویق به حفظ کردن احادیث معصومین علیهم‌السلام و جایزه دادن به خاطر آن، گرایش به این خاندان را افزایش می‌دهد.^۳

حضرت رضا علیه‌السلام فرمود:

«إِنَّ النَّاسَ لَوْ عَلِمُوا مَحَاسِنَ كَلَامِنَا لَاتَّبَعُونَا؛^۴ مردم اگر با زیبایی‌های سخن ما آشنا شوند، از ما پیروی می‌کنند.»

فرزندان ما چه بسا در پی سخنان و جملات کوتاه و نغز، از اندیشمندان معروف، حتی چهره‌های خارجی‌اند؛ در حالی که زیباتر و عمیق‌تر از آنها در کلمات معصومین علیهم‌السلام وجود دارد. متأسفانه، ما در اشاعه و نشر احادیث معصومین علیهم‌السلام و فرهنگ‌سازی در رجوع به کلمات اهل بیت علیهم‌السلام، کم‌کاری داشته‌ایم. آشنا ساختن با احادیث نغز، شیوا، کاربردی و حکیمانه اهل بیت علیهم‌السلام می‌تواند یکی از راه‌های خوب به منظور «تربیت ولایی» فرزندان باشد. قرن‌ها است که «کلمات قصار» امیر مؤمنان علیه‌السلام، از پرجاذبه‌ترین سخنان کوتاه است.

۱. شیخ صدوق، من لا یحضره الفقیه، قم: انتشارات اسلامی جامعه مدرسین، ۱۳۴۱ق، ج ۲، ص ۷۷.
۲. در باره اهمیت زیارت و فلسفه آن و نیز آثار تربیتی و سازنده زیارت و تحلیل محتوای زیارت‌نامه‌ها و بُعد اجتماعی و سیاسی آن، به کتاب «فرهنگ زیارت» از نویسنده، نشر مشعر، مراجعه کنید.
۳. مراکز هم‌چون: آستان قدس رضوی، حرم حضرت معصومه علیها‌السلام، سازمان تبلیغات اسلامی و نشر معروف، از این گونه چهل حدیث‌ها منتشر کرده‌اند که در ترویج سخنان اهل بیت علیهم‌السلام مؤثر است.
۴. مجلسی، محمدباقر، بحار الأنوار، پیشین، ج ۲، ص ۳۰.

الته راه‌ها و شیوه‌های دیگری هم برای ایجاد محبت اهل بیت علیهم‌السلام عصمت و طهارت علیهم‌السلام وجود دارد که به همین مقدار بسنده می‌شود.^۱

۷. چند حدیث

در پایان این نوشته، به چند حدیث دیگر که در زمینه محبت اهل بیت علیهم‌السلام و تربیت ولایی فرزندان است، اشاره می‌کنیم که لازم است در مجال دیگر، تجزیه و تحلیل شود:

۱. پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم: «أَنَّ مَوَدَّةَ أَهْلِ بَيْتِي مَفْرُوضَةٌ وَاجِبَةٌ عَلَى كُلِّ مُؤْمِنٍ وَ مُؤْمِنَةٍ؛^۲ مودت و دوستی اهل بیت من، بر هر مرد و زن مسلمان واجب است.»

۲. امام صادق علیه‌السلام: «خَيْرُ النَّاسِ مِنْ بَعْدِنَا مَنْ ذَكَرَ بِأَمْرِنَا وَ دَعَا إِلَى ذِكْرِنَا؛^۳ بهترین مردم بعد از ما، کسی است که از امر و فرهنگ ما یاد کند و مردم را به یاد کردن ما فراخواند.»

۳. امام باقر علیه‌السلام: «مَنْ أَحَبَّنَا فَهُوَ مِنَّا أَهْلَ الْبَيْتِ؛^۴ هر کس که ما را دوست بدارد، از ما اهل بیت به شمار می‌رود.»

۴. امام صادق علیه‌السلام: «لَا تَسْتَضِعُوا مَوَدَّتَنَا فَإِنَّهَا مِنَ الْبَاقِيَاتِ الصَّالِحَاتِ؛^۵ مودت ما خاندان را کوچک مشمارید؛ چرا که آن از باقیات صالحات (خوبی‌های ماندگار) است.»

۵. پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم: «فَأَعْلَى دَرَجَاتِ الْجَنَّةِ لِمَنْ أَحَبَّنَا بِقَلْبِهِ وَ نَصَرَنَا بِلسَانِهِ وَ يَدِهِ؛^۶ عالی‌ترین درجات بهشت، برای کسی است که ما خاندان را با دلش دوست بدارد و ما را با دست و زبان (گفتار و عمل) یاری کند.»

۶. حضرت رضا علیه‌السلام: «لَا تَدْعُوا الْعَمَلَ الصَّالِحَ وَ الْإِحْتِهَادَ فِي الْعِبَادَةِ اتِّكَالًا عَلَى حُبِّ آلِ مُحَمَّدٍ علیهم‌السلام؛^۷ با تکیه به محبت آل محمد، عمل صالح و تلاش در عبادت را رها نکنید.»

۱. در این زمینه، به کتاب مؤلف به نام «عشق برتر» از انتشارات بوستان کتاب رجوع کنید که مبسوط‌تر به این مسأله پرداخته است.

۲. مجلسی، محمدباقر، بحار الأنوار، پیشین، ج ۲۲، ص ۳۱۵.

۳. شیخ طوسی، امالی، انتشارات دار الثقافة، ۱۴۱۴ق، ص ۲۲۴.

۴. عیاشی، تفسیر عیاشی، تهران: چاپخانه علمیه، ۱۳۸۰ق، ج ۲، ص ۲۳۱.

۵. ابن شهر آشوب، مناقب آل ابی طالب، مؤسسه انتشارات علامه، ۱۳۷۹ق، ج ۴، ص ۲۱۵.

۶. برقی، محاسن، قم: دار الکتب الاسلامیه، ۱۳۷۱ق، ج ۱، ص ۲۵۱.

۷. مجلسی، محمدباقر، بحار الأنوار، پیشین، ج ۷۵، ص ۳۴۷.

۷. امام باقر علیه السلام: «فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مُطِيعًا لِلَّهِ تَنْفَعُهُ وَلَا يَتَنَا وَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ عَاصِيًا لِلَّهِ لَمْ تَنْفَعُهُ وَلَا يَتَنَا وَيُحْكَمْ لَا تَغْتَرُوا!»^۱ هر کس از شما که فرمانبر خداوند باشد، ولایت ما به او نفع می‌رساند و هر کس از شما که نسبت به خدا نافرمان باشد، ولایت ما سودی به حال او ندارد. وای بر شما! مغرور نشوید!»

۸. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: «مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَتَمَسَّكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى فَلْيَتَمَسَّكَ بِحَبِّ عَلِيٍّ وَ أَهْلِ بَيْتِي»^۲ هر کس که دوست دارد به دستگیره محکم چنگ بزند، به محبت علی و اهل بیت من تمسک جوید.»

۹. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: «لِكُلِّ شَيْءٍ أَسَاسٌ وَ أَسَاسُ الْإِسْلَامِ حُبُّنَا أَهْلَ الْبَيْتِ»^۳ هر چیز، پایه و اساسی دارد و اساس اسلام، محبت ما اهل بیت است.»

۱۰. حضرت مهدی علیه السلام در نامه به شیخ مفید رحمته الله: «فَلْيُعْمَلْ كُلُّ امْرِئٍ مِنْكُمْ بِمَا يَقْرُبُ بِهِ مِنْ مَحَبَّتِنَا وَ يَتَجَنَّبُ مَا يُدْنِيهِ مِنْ كِرَاهَتِنَا وَ سَخَطِنَا»^۴ هر یک از شما عملی انجام دهد که به سبب آن، به محبت ما نزدیک شود و از هر کاری که موجب ناخشنودی و نارضایتی ما می‌گردد، پرهیزد.»

ولایت گنج عشقی در دل ماست	محبت هم سرشته با گل ماست
دیانت بی‌شما کامل نگردد	به جز با عشقتان، دل نگردد
هر آن کس دین عقل و فطرت آموخت	مرام دوستی با عترت آموخت
شما ای عترت مبعوث خاتم	شما ای برترین اولاد آدم
شما از اهل بیت آفتابید	گل جان محمد را گلابید
امیر کشور دل‌ها شما میاید	شما آینه‌های حق نمایید
شما آل رسول خاتم استید	که با جود و کرم، میثاق بستید
دل و جان جهانی عاشق آباد	فدای نام شیرین شما باد
کریمان با بدان هم بد نکردند	کسی را از در خود رد نکردند
اگر ناقابلیم و شرمساریم	به جز عشق شما چیزی نداریم
شما در ظاهر و باطن امیرید	عنایت کرده ما را دست گیرید ^۵

۱. حر عاملی، وسائل الشیعه، چاپ اسلامیة، ج ۱۱، ص ۱۸۵.

۲. شیخ صدوق، عیون الاخبار علیه السلام، تهران: نشر جهان، ۱۳۷۸ق، ج ۲، ص ۵۸.

۳. برقی، محاسن، پیشین، ج ۲، ص ۲۴۷.

۴. طبرسی، احتجاج، مشهد: نشر مرتضی، ۱۴۰۳ق، ج ۲، ص ۵۹۹.

۵. محدثی، جواد، ابیاتی از منظومه اهل بیت آفتاب، برگ و بار، بی‌جا، ص ۶۱.